

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у
Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

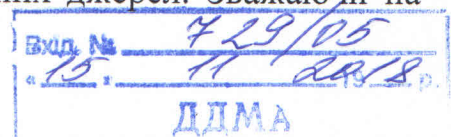
офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Воронкової Олени Миколаївни
на дисертаційну роботу Уракіна Максима Геннадійовича
«Механізм підвищення результативності зовнішніх державних
запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

1. Актуальність теми дисертації

Дієві механізми зовнішнього фінансування в системі державного фінансового забезпечення мають важливе значення для підвищення ефективності функціонування фінансової системи та забезпечення фінансової безпеки держави, особливо в кризових умовах перманентного дефіциту власних фінансових ресурсів. Раціонально організована система зовнішніх державних запозичень дозволяє державі залучити необхідні для вирішення її нагальних потреб кошти на прийнятних умовах, що в результаті обумовлює прискорення економічного розвитку, підвищення соціальних стандартів та покращання фінансових показників. І навпаки – нераціональні зовнішні запозичення призводять до економічного занепаду, соціальної напруги, постійно зростаючої державної заборгованості та в критичному підсумку до дефолту країни.

Фінансова система України ослаблена перманентними економічними, політичними та соціальними кризами, підсиленими триваючим військовим конфліктом на сході. Для забезпечення повноцінного виконання державних функцій та відновлення соціально-економічного зростання потрібні значні кошти, які наразі неможливо отримати з внутрішніх джерел. Зважаючи на

істотні обсяги зовнішнього державного боргу, можна казати про наявну загрозу фінансовій безпеці держави. Тому обґрунтування та впровадження дієвого механізму підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в Україні є одним із нагальних суспільних завдань.

З огляду на викладене вище, дисертаційна робота Уракіна М.Г. є актуальною та має суттєве наукове і практичне значення для забезпечення фінансової безпеки України.

1. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота підготовлена у межах науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії МОН України «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні» (номер державної реєстрації 0114U003938, 2016–2018 рр.) та «Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на пост-конфліктних територіях» (номер державної реєстрації 0116U003939, 2016–2017 рр.). При виконанні зазначених НДР здобувачем зокрема удосконалено механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки та методичний підхід до оцінки стану боргової політики країн світу та її впливу на національну економіку.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації, автореферату та наукових публікацій Уракіна М.Г. дозволяє зробити висновок, що отримані наукові результати є обґрунтованими та достовірними.

Теоретичною основою дисертаційної роботи є положення сучасної фінансової науки, зокрема відомі праці зарубіжних і вітчизняних вчених в сфері макроекономічного розвитку, фінансового регулювання та боргової політики.

Обґрунтованість положень, викладених в дисертації, в свою чергу, забезпечена коректним застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, таких як абстрактно-логічний метод, узагальнення, системний і структурний методи; методи порівняння, групування, аналізу і синтезу, статистичний аналіз; структурно-функціональний метод, ієрархічне упорядкування; метод логічного узагальнення.

Інформаційну базу дослідження, яка використана автором для підтвердження висновків і положень, склали законодавчі акти та нормативні документи з питань бюджетної та боргової політики, аналітичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, НБУ, Державної казначейської служби України, МВФ, Світового банку, монографічна та періодична література, а також результати власних досліджень здобувача.

4. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Основні результати дисертаційної роботи, які характеризують її наукову новизну, полягають у наступному.

Глибокий аналіз наукових поглядів провідних вітчизняних і особливо зарубіжних дослідників щодо взаємозалежності зовнішнього боргу та економічним розвитком (с. 59–66) надав змогу удосконалити та схематизувати теоретичні положення щодо підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави (с. 71).

Шляхом проведення поетапної кластеризації досліджуваних країн за індикаторами рівня державного та зовнішнього боргу до ВВП, дефіциту бюджету, сальдо поточного рахунку платіжного балансу, приросту ВВП та відповідного кластерного аналізу було визначено передумови забезпечення фінансової безпеки та економічного зростання у разі залучення позикових коштів (с. 89) та удосконалено методичний підхід до оцінки стану боргової політики країн світу та її впливу на національну економіку (с. 90).

Заслужують на увагу результати прогнозу питомої ваги зовнішнього державного боргу у ВВП за поліноміальною функцією з високим рівнем показника детермінації (с.93–95), які свідчать про подальше зростання державної боргової залежності нашої країни.

На основі аналізу підходів до оцінки результатів та наслідків отримання і використання зовнішніх державних запозичень удосконалено систему індикаторів зовнішньої фінансової безпеки шляхом включення до неї індикаторів безпосереднього співвідношення обсягу зовнішнього боргу із ВВП та експортом товарів та послуг; індикаторів платіжного балансу; бюджетних індикаторів; відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету; індикаторів міжнародних резервів (с. 115–120).

У роботі запропоновано авторський підхід до набору ключових індикаторів, які є найбільш точним вираженням основних внесків використання зовнішніх позик у зростання ВВП та забезпечення фінансової безпеки (с.132–135). Сформована система індикаторів дозволяє визначити пріоритетні галузі для розподілу позикових коштів.

Удосконалено методичний підхід до аналізу результативності залучення зовнішніх запозичень для забезпечення фінансової безпеки країни (с. 138), застосування якого буде доцільним в умовах обмежених фінансових ресурсів. Сформульовано науково-практичні рекомендації щодо реалізації зазначеного методичного підходу (с.155, 152–154), що дозволить здійснювати обґрунтування напрямів використання запозичених коштів з позицій недопущення боргової кризи та збереження фінансової безпеки країни.

Автором запропоновано узагальнений механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі фінансової безпеки держави (с. 169), реалізація якого в межах активної боргової політики надасть змогу відновити темпи економічного росту України, подолати боргову кризу, забезпечити зовнішню фінансову безпеку держави.

5. Теоретична та практична значущість результатів дослідження

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у поглибленні теоретичних та методичних засад підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки України. Окремі теоретичні положення дисертації було впроваджено у навчальний процес Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Міжнародні фінанси» та «Управління фінансовими ризиками», що підтверджується відповідною довідкою.

Практична значущість результатів дисертаційної роботи обумовлена можливістю їх практичного застосування в діяльності окремих державних установ та організацій. Зокрема, окремі положення дисертації було апробовано у діяльності Департаменту боргової та міжнародної фінансової політики Міністерства фінансів України, фінансового управління Краматорської міської ради, ТОВ «Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна», що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

6. Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено у 10 наукових працях, з яких 6 статей у фахових виданнях (3 з яких включено до міжнародних наукометричних баз), та 4 публікації у матеріалах конференцій.

Повнота викладу результатів дисертаційної роботи відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Всі наукові результати, які викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї і положення, які належать особисто автору.

7. Дискусійні положення і зауваження до змісту дисертаційної роботи

Поряд з позитивними моментами дисертаційної роботи, відзначеними вище, варто звернути увагу і на її окремі дискусійні моменти та недоліки.

У пункті наукової новизни щодо удосконалення теоретичних положень політики підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави (с. 20) необхідно відзначити, що формально такої політики не існує. Тому доцільно було б казати про конкретні управлінські рішення у цій сфері.

Заявлене положення наукової новизни щодо подальшого розвитку категоріального апарату фінансової науки шляхом виокремлення у складі фінансової безпеки зовнішньої складової (с. 21), оскільки не було введено або розвинуто жодної економічної категорії. На нашу думку, тут доцільно було б казати про розвиток конкретних понять.

Сфера фінансово-економічної безпеки, а особливо державної боргової політики, жорстко регламентована законодавчо-нормативними актами. При визначенні основних дефініцій зазначеної сфери некоректно обмежуватися тільки дослідженням теоретичних підходів та авторських думок без врахування нормативної термінології. В п.1.1. при дослідженні змісту та складових системи фінансової безпеки держави не враховані нормативно-правові засади національної безпеки (зокрема, положення Законів України «Про національну безпеку», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегії національної безпеки України тощо). У п.1.3. при дослідженні підходів до визначення державного боргу та зовнішнього державного боргу не враховано положення відповідних нормативних актів (зокрема, Бюджетного кодексу України, Середньострокової стратегії управління державним боргом та ін.).

Дискусійним є твердження автора, що внутрішню фінансову безпеку можна зрозуміти як:

– сукупність державних заходів та саморегулювання, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності та захист інтересів учасників фінансового ринку;

– групу урядових рішень, інституційних правових норм, спрямованих на захист фінансової системи від загрози втрати стабільного стану;

– стан фінансового, майнового та економічного балансу, що виявляється в стабільному економічному та фінансовому стані, який дозволяє швидко реагувати на нові загрози (с. 34–35).

Перша і друга позиція цього твердження не відповідають суті фінансової безпеки, а являють собою окремі заходи урядової політики. Третя позиція викладена некоректно як в економічному, так і мовному аспекті.

Назва рис. 1.1. «Місце зовнішньої фінансової безпеки у державній безпеці» (с.37) не відповідає його змісту і потребує редагування.

У п.1.2 «Сучасні механізми зовнішніх державних запозичень» дані механізми не розкриті належним чином. Надано загальні положення про діяльність міжнародних фінансових організацій щодо зовнішнього кредитування. Тут доцільно було б деталізувати відповідні умови надання кредитів міжнародними фінансовими організаціями, а також механізми міждержавного кредитування. Поза увагою в цьому підрозділі залишилися інші механізми зовнішнього запозичення, зокрема використання облігацій зовнішньої державної позики.

Назва рис. 1.2 «Науковий підхід до залучення міжнародних запозичень» (с. 53) не точно відображає його зміст. Зміст рисунку віддалено нагадує матрицю SWOT-аналізу.

В роботі не вистачає конкретних науково-практичних рекомендацій щодо практичного застосування механізму підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі фінансової безпеки держави та прогнозу відповідного підвищення результативності (с. 170), як це було зроблено щодо методичного підходу до аналізу результативності залучення зовнішніх запозичень для забезпечення фінансової безпеки країни.

Необхідно також зауважити, що зазначені зауваження не стосуються сутності дисертаційного дослідження і не знижують цінності його результатів.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Уракіна Максима Геннадійовича «Механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави» є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому запропоновано авторське вирішення актуального наукового та практичного завдання. Автореферат повністю відображає основні положення дисертаційного дослідження, розкриває його зміст і не містить результатів, які відсутні в дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано на належному теоретичному, методичному та практичному рівні; зміст дисертації відповідає поставленій меті та завданням і містить елементи наукової новизни. Обсяг роботи, її науковий рівень, теоретична і практична значущість, рівень оприлюднення результатів та інші формальні елементи відповідають встановленим вимогам.

Дисертаційна робота на тему «Механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Уракін Максим Геннадійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної
служби України (м. Ірпінь),
доктор економічних наук, професор

